

Українська народна балада. «Ой летіла стріла». Сюжетні й стильові особливості.

Сьогодні на уроці ми познайомимось ще з одним фольклорним жанром, а саме – баладою. Дізнаємось, які особливості цього жанру та на які тематичні групи поділяють балади. До того ж ми з вами прочитаємо та проаналізуємо баладу «Ой летіла стріла» та дослідимо, чому цей твір є саме баладою.

Вперед за знаннями!!!

Балада є одним із найпопулярніших жанрів усної народної творчості. Цей жанр українського фольклору вирізняється багатими сюжетами, які відтворюють незвичайні, переважно драматичні й трагічні долі народу. Будь-яка балада передає високу народну етику людських взаємин. Тому завдяки своєму загальнолюдському звучанню балади здавна користуються популярністю. Про баладу як жанр в українській літературі заговорили на початку ХІХ століття. Народні балади досліджували Іван Франко, Михайло Драгоманов, Микола Костомаров, Олексій Дей.

Сучасні дослідники трактують поняття балади так:

Балада (франц. ballade, від лат. ballare – танцювати) – це жанр ліро-епічної поезії фантастичного, історико-героїчного або соціально-побутового змісту з драматичним сюжетом.

- **Як ви вважаєте, якими можуть бути ознаки балади, знаючи лише її визначення?**

Особливості балад:

1. Мелодійність, віршована мова;
2. Наявність сюжету, в основі якого переважно незвичайні, часто фантастичні події.
3. Головні герої – переважно звичайні люди (невістка, козак, брат з сестрою тощо).
4. Трагізм та драматизм (настрій сумний, дуже часто зло залишається непокараним, а ситуацію неможливо виправити);
5. Реалістичність (час, описаний в творі, стосується «потенційної сучасності», події є потенційно можливими
6. Наявність метаморфоз (перетворення дівчини на тополю)
7. Дидактичність (прямо чи опосередковано у баладі криється певне повчання чи застереження).

Оскільки баладних сюжетів є дуже багато (лише в українській народній творчості їх нараховують понад 300), а ще більше балад, якщо зважати на всі різновиди сюжетів і варіантів, — то їх класифікація є завданням надзвичайно складним. Вчені ще не дійшли остаточної спільної думки, за яким принципом класифікувати балади.

Найпоширенішим щодо систематизації баладних текстів є сюжетно-тематичний принцип.

Найдетальнішу класифікацію балад в українській фольклористиці розробив Олексій Дей у монографії «Українська народна балада». Він вважав, що всі українські балади за характером чітко розподіляються на **такі групи**:

1. міфологічні
2. історичні
3. соціально-побутові

4. родинно-побутові

Я пропоную вам познайомитися з баладою «Ой летіла стріла», визначити її особливості та з'ясувати, до якої групи вона належить.

Балада «Ой летіла стріла»

Виразне читання балади учнями.

- Який настрій у вас викликав текст балади?
- Чи можна сказати, що цей твір є ліро-епічним? Доведіть

Сюжет балади «Ой летіла стріла»

Експозиція: причина смерті козака

Зав'язка: приліт трьох зозуль

Кульмінація: оплакування матері, сестри, миленької; смерть героя

Розв'язка: смерть рідної людини – одвічна пам'ять про неї.

- Як ви вважаєте, чи є сюжет балади реалістичним? Чому?
- Як ви вважаєте, чому матір, сестра і миленька зображені у формі зозуль?

Образ зозулі є символічним, оскільки тільки зозуля «уміє вічно тужити», як і матір. У баладі йдеться про загибель удовиноного сина, адже в українському фольклорі це найтрагічніший образ, тому й емоційне напруження максимальне.

- Чому їх три?
- Як називається прийом, використаний у творі?
- Які художні засоби, використано ще у творі?
- Яка роль гіперболи у творі?
- Хто сумує найбільше? Чому?

Літературний аналіз твору

Тема: побивання матері-удовиці, сестри та коханої за вбитим стрілою козаком.

Ідея: висловлення співчуття до загиблого.

Рід: ліро-епос

Жанр: родинно-побутова балада

Художні засоби:

Гіпербола:

Де матінка плаче.

Там Дунай розлився;

Де плаче сестриця,

Там слізок криниця,

Метаморфози: мати-удовиця, сестра й кохана перетворюються на «зозуль рябеньких».

Епітети: синього моря, земля сухенька, зозулі рябенькі.

Трикратність: «три зозулі», «сіли у трьох різних місцях»

Домашнє завдання

С. 14-17 (читати), № 8 ст. 19 – письмово.